

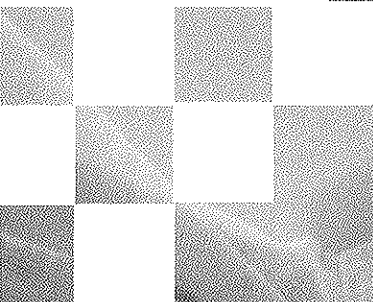
Sykehuset Østfold HF

HELSE ØST

ADP
og tilleggsvansker

Grafisk design: Eggen Press AS

Nevroteamet BUP **Østfold**

Følgende lærevansker opptrer ofte sammen med ADHD:

- Dysleksi (dvs. spesifikke vansker med lesing og / eller rettskriving. Generelle evner i normalområdet forutsettes for en slik diagnose).
- Dyskalkuli (dvs. spesifikke vansker med matematikk. Generelle evner i normalområdet forutsettes også for denne diagnosen).

Lærevanskene kan ha sin rot i ulike årsaksforhold. Personer med lærevansker, enten de har ADHD eller ikke, kan ha problemer med å utføre handlinger uten å ha oppmerksomheten rettet mot dem hele tiden, dvs. vansker er med automatisering, som er en spesielt viktig funksjon for lesing, skriving og matematikk.

Lærevansker er ofte uttrykk for såkalte persepsjonsvansker, dvs. problemer med å tolke sanserintrykk, uten at det er noe i veien med verken syn eller hørsel. Det kan for eksempel dreie seg om vansker med å skille lyder eller figurer som likner hverandre.

Videre blir lærevansker nærmest en konsekvens av symptomlisten for ADHD: Konsentrasjonsvansker, manglende utholdenhet, vansker med å sitte rolig, problemer med å sortere og hemme impulser og inntrykk, problemer med å organisere aktiviteter, og dårlig fungerende arbeidsminne (evnen til å «huske og tenke samtidig»). Hos en del med ADHD ser vi også en forsinket språkutvikling, noe som igjen vil virke hindrende på annen læring.

Afferdsvansker

Mange trekk som kjennetegner barn og unge med ADHD kan disponere for utvikling av atferdsforstyrrelser. Oppmerksomhetsvansker kan føre til at barnet ikke oppfatter beskjeder, og ikke får med seg informasjon som er nødvendig for å tolke en situasjon rett. Barnet vil kunne forstå som trassig og aggressiv. Impulsivitet kan føre til uoverveidde handlinger. Hyperaktivitet kan lett slippe ut og provosere omgivelsene. Faren for å utvikle et negativt samspill med

omverdenen er stor, og det kan utvikle seg sosiale vansker i forhold til jevnaldrende. Mangelfull forståelse for hvordan egen atferd påvirker andre, kan også bidra til problemer.

Depresjon

En del barn med ADHD beskriver en følelse av nedstemthet som følge av at de opplever å komme til kort i mange situasjoner. Vi kan se på dette mer som en naturlig reaksjon på det å mislykkes, og ikke nødvendigvis som en genuin depresjon. Risikoen for å utvikle alvorlig depresjon er imidlertid noe større for personer med ADHD enn for befolkningen for øvrig. Jenter med ADHD er spesielt sårbar for å utvikle depresjoner som ungdom og voksne. I noen få tilfeller viser det seg at ADHD symptomene hos barn er tegn på noe som senere viser seg å være en bipolar forstyrrelse (manisk depressiv lidelse).

Angst

Det er grunn til å anta at en del engstelse er en naturlig følge av symptomene ved tilstanden. For en person med ADHD kan verden lett bli uoversiklig, og man blir lettere engstelig og stresset når man stadig glemmer avtaler og er uorganisert i mange av sine gjøremål.

Motoriske vansker

Både når det gjelder utviklingen av grovmotoriske og finmotoriske ferdigheter, er risikoen for avvik større ved ADHD enn ellers. Finmotoriske problemer kan gi seg utslag i vansker med skriftforming. Grovmotoriske vansker kan føre til at barnet oppfattes som «klønnete» og har problemer med fysiske ferdigheter.

Søvnvansker

Dette er et hyppig tilleggsproblem ved ADHD. Vansker med å falle til ro om kvelden, og påfølgende konflikter rundt legging er vanlig. Blir barnet behandlet med sentralstimulerende medisiner for sin ADHD, kan dette gi problemer med innsovning, med mindre dosen tilpasses. For noen kan

imidlertid medisinen gjøre innsovning lettere. Av og til behandles søvnvanskene medikamentelt. Det er til dels gode erfaringer med bruk av hormonet Melatonin som er et stoff kroppen selv produserer for å forberede seg på søvn. Råd om systematiske søvnrutiner («søvnhygiene») kan være nyttige.

Andre vansker

Mye sinne og et kraftig temperament er mer vanlig hos barn med ADHD enn ellers. Slike vansker kan både være en del av tilstanden og en følge av frustrasjoner som tilstanden lett fører til.

Problemer med å se sammenhenger og konsekvenser av egne / andres handlinger medfører for mange problemer med sosial funksjon.

Det er ikke uvanlig å ha en mangelfull tidsoppfattelse. Noen har også endret temperaturoppfattning og endret smerteterskel.

Barn med Tourettes syndrom, en tilstand med ufrivillige lyder og bevegelser, kan ha ADHD som tilleggsproblem. Noen av disse barna har også tvangstanker og / eller tvangshandlinger, og episoder med eksplosivt raseri.

Til slutt

ADHD finnes i alle grader. Noen oppfyller alle diagnosekriteriene, mens andre kun har et minimum av det som skal til for at diagnosen kan settes. Graden av tilleggsvanter varierer veldig fra person til person. Dette kan ha sammenheng med egenskaper hos personen, og med miljøet rundt. En individuell kartlegging vil derfor alltid være det beste grunnlaget for å vurdere hvilke tiltak som nødvendige for den enkelte.

Noen barn med ADHD utvikler tilleggsvansker. I faglitteraturen kalles dette ofte for komorbiditet. Dette er vansker som ikke er en del av ADHD'en, og heller ikke direkte forårsaket av den, men som de med diagnosen synes å være spesielt disponerte for å utvikle. I noen tilfeller kan tilleggsvanskene bli så alvorlige at de helt overskygger den opprinnelige ADHD-problematikken, og gir grunnlag for andre diagnoser i tillegg.

Forekomst

- Ca. 50 % med ADHD er uten tilleggsdiagnose.
- Ca. 20 % har en tilleggsdiagnose.
- Ca. 20 % har to tilleggsdiagnoser.
- Ca. 10 % har tre eller flere tilleggsdiagnoser.

Tilleggsvansker Lærevansker

Barn med ADHD ligger vanligvis innenfor normalområdet når det gjelder genetiske evner. Prøvd med tradisjonelle evnetester vil imidlertid ganske mange få et resultat som ligger litt under gjennomsnittet for aldersgruppen. Variasjonen er imidlertid store.